

venstva – gorenjsko zaverovanost v klerikalno-liberalni kulturni boj ter hrvaške blodnje o večvrednosti. Precej dozorel in odločen je dočkal izbruh vojne ter se oktobra 1914 javil v vojsko kot enoletni prostovoljec, kar naj bi mu vsaj malce odložilo pot na fronto, saj je moral najprej še v podčastniško šolo. Preko nadaljnjih postojank na njegovi vojni poti (Doberdob, Dolomiti, Opatija, zdravilišče Hörgas-Enzensbach) spremljamo njegovo odraščanje v sposobnega, pogumnega in odgovornega častnika, ki je ob zlomu črnožolte monarhije našel svoje poslanstvo v boju za Mežiško dolino, kamor je povédel nekaj deset prostovoljcev s Celjskega ter zavzel še Labot in Velikovec, a – podobno kot njegov vzornik Rudolf Ma-

ister – ostal brez podpore neodločne in nesposobne ljubljanske vlade. Smrt, ki ga je doletela na bojišču ter bes in sovraštvo, ki jih je v svojih sovražnikih budil še mrtev, so ga dokončno spremenili v legendo in ikono. Malgaj ostaja primer izrazito pozitivnega, radoživega, zvedavega, predanega, sposobnega in predvsem domoljubnega mladeniča, ki si nedvomno zasluži uvrstitev med stripovske junake in s tem (upajmo) med čtivo modernih generacij, saj je kljub vzvišenim idealom vseskozi izrazilo človeški, mestoma celo neugnan in objesten, ne tako zelo različen od kateregakoli mladostnika kjerkoli na svetu.

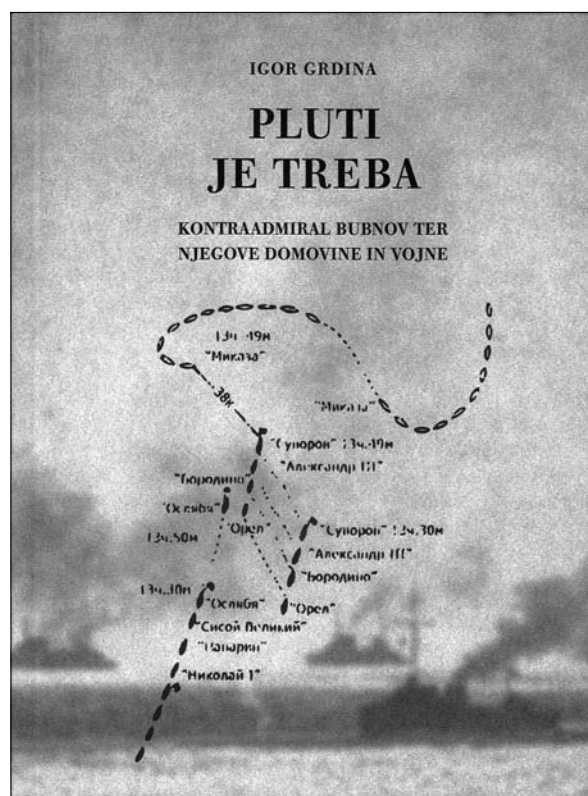
Aleksander Žižek

Preplute domovine in vojne kontraadmirala Bubnova

Igor Grdina: *Pluti je treba. Kontraadmiral Bubnov ter njegove domovine in vojne*. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo, 2017. 247 strani.

Pred uvodno besedo k slovenskemu prevodu romana Franka Thiessa *Cušima*, izdanega leta 1961, zasledimo krajši komentar udeleženca bitke pri Cušimi A. Bubnova, kontraadmirala in profesorja zgodovine pomorskih vojn v pokoju, ki avtorju romana o znameniti pomorski bitki navkljub nekaj neznatnim netočnostim priznava zgodovinsko točnost in stvarnost napisanega, posebno mojstrstvo pa priznava opisu potovanja eskadre admirala Rožstvenskega ter moralno veličino slednjega.

Aleksander Dmitrijevič Bubnov (1883-1963) je bil v času pisanja omenjenega komentarja že nekaj let upokojeni profesor ruskega jezika na gimnaziji v Kranju, tedanjemu uredništvu zbirke Levstikov hram pri Mladinski knjigi pa se je zdelo smiselno, da Thiessov roman oplemeniti z nekaj mislimi tedaj v Titovi Jugoslaviji živeče priče prelomne in usodne bitke v rusko-japonskem spopadu na Pacifiku.

Slednja je tudi po Bubnovem prepričanju pričela lomiti dovčerajšnjo rusko stvarnost in poskrbela, da je njegova odisejada (z napako) potekala v spretnem in taktičnem premikanju po razburkanih političnih in vojaških valovih evropske družbe.

Vlogo Bubnovega Homerja je na podlagi zbranih kontraadmiralovih biografskih zametkov Neže Zajc v leta 2010 izdanem zborniku o tvorcih slovenske pomorske identitete prevzel zgodovinar Igor

Grdina in po v Mariboru rojenemu Wilhelmu von Tegetthofu, viceadmiralu v bitki pri Visu leta 1866, priobčil novo širokogledno zasnovano biografijo z zapleteno prepletenimi zgodbami in s prahovi časov pokritega nekega pomorskega junaka.

Ker je pri pisanju sodobnih biografij izbranih zgodovinskih entitet meja med hagiografskostjo in treznejšim, predvsem pa objektivnejšim (in ne relativiziranim v zgodovinskem mišljenju) popisom (za)želenega pomnenja vrednega življenja lahko zelo tanka, Grdina Bubnova predstavi kot predvidljivega posameznika, ki so mu usodo klepali dušebrižniki časa v manj mokrih in bolj udobnih salonih in sobanah državnega upraviteljstva.

Bubnova dogodki po Cušimi namreč pripeljejo do obširnejših premislekov o stanju carske mornarice, ki se je v času ihtečega oboroževanja izkazovala za floto rjavečih oklepnic, poveljevano na načelih zastarele pomorske teorije.

Spadal je v skupino častnikov, ki je bila s potekom kasnejše Velike vojne tako zelo nezadovoljna, da ob (končni) krizi monarhije v začetku leta 1917 ni aktivneje posegala v obrambo carja Nikolaja II., temveč je, nasprotno, tleče revolucionarne spremembe v mesecu marcu razumela kot izraz upanja, da bo v Rusiji prišlo do okrepitev prizadevanj za posodobitev pomorske vojaške flote. Bubnov je bil bolj kot naglo hromečemu in razkrajajočemu carskemu režimu, v katerem ni videl primerne preprečitelja morebitne ponovitve Krvave nedelje iz leta 1905, zvest svoji domovini in njenim interesom. Grdina se med vrsticami sprašuje, ali je Bubnov premogel toliko poguma oz. previdnosti (morda previdne in predvidljive strahopetnosti?), neoportunistične pasivnosti, da je v času tako imenovanega ruskega »thermidorja« bolj ali manj ohranjal svojo admiralsko glavo, ko so jo vsi zastran svojega lastnega izpričanega mnenja nosili na prodaj. Avtor namreč verjame, da so bili (so)ustvarjalci in (so)udeleženci ruske revolucije dobro seznanjeni z izkustvom francoske revolucije in bili v nekaterih prvinah tudi njenih (ne) častni in (ne)zvesti posnemovalci, v katere je Bubnov vse do predaje vojnega ladjevja komunistični oblasti po obdobju vladajoče začasnosti tudi verjel.

Vztrajanje na patriotskih načelih v času preobrazbe njegove domovine v sovjet se je izkazovalo

za postransko (in) brezupno, zato se Bubnov odloči prekiniti utvaro o smiselnosti povezovanja svoje usode na vzdrževanju rjaveče flote.

Bubnov si je po postopni (e)migraciji za novo domovino izbral na avstroogrskem pogorišču nastalo troedino jugoslovansko kraljevino, ki se je izkazala za primerno prebežališče pripadnikov tako imenovanih belih revolucionarjev. Ti so še v naslednjih nekaj letih v izgnanstvu verjeli, da se bo komunistična oblast zaradi vse večjih notranjih protislovij sesula sama vase. Z Bubnovim prihodom v novoizbrano domovino si je (do)končno zaprl vrata praktičnim nalogam v vrhovnem vodstvu, svoja znanja pa je prenesel v teorijo za prihodnje krmarje bojnega ladjevja.

Osrednje poglavje študijske biografije zavzema kritično-zgodovinski pretres kontraadmiralovih teoretskih nastavkov, ki jih je v obsežne knjige preli na podlagi svojih praktičnih izkušenj. Postrpalska Trst in Pulj ter D'Annunzijeva Reka za Bubnova, (na)vajenega plutja na penečih valovih, zaradi novih političnih zakoličenj meja niso prišli v poštev, zato se zanj na pobudo kralja Aleksandra najde predavateljsko mesto na Vojaški pomorski akademiji v Dubrovniku. Tam med letoma 1930 in 1933 v treh zvezkih v srbohrvaščini izide Bubново najboljše delo z naslovom *Istorija pomorske ratne veštine*. Grdina se pri orisovanju kontraadmiralovega življenja najbolj osredotoči na drugi zvezek te pomorske teoretske trilogije, popisujoče obdobje od krimske vojne do predvečera Velike vojne. Širše strateško sosledje pacifiškega spopada carjevih oklepnic in japonskega mikada pa Bubnov raztolmači v leta 1937 izdani *Strategiji*.

Grdina izpostavlja, da je imel Bubnov kot očividec dogajanj v zadnjih dveh velikih oboroženih konfliktih monarhične Rusije med vsemi raziskovalci strategije, taktike, doktrine in zgodovine v svoji generaciji morda najboljšo pozicijo za tematizacijo obeh spopadov, saj je sodobno industrijsko vojskovanje lahko videl tako od spodaj kot od zgoraj, se pravi od pripravnika za častnika pa vse do samega vrhovnega poveljstva, kamor, kakor opozori Grdina, ni prišel po (z)vezah, ki z vojaškim pomorstvom niso imele ničesar skupnega. Avtor pojasni, da Bubnovi izpeljani sklepi niso bili nika kršna izvenserijska posebnost, temveč so prihajali

iz tedaj udomačenega okolja (str. 163). Glede na zapisano v *Strategijah*, se je Bubnov socialni koncept skladal z duhom časa, verjel je v »nadhistoričnost«. Človeškim skupnostim je pripisoval enako vrojeno (pozitivistično) željo po izboljšanju pogojev življenja in na drugi strani tudi ohranjanju (že) doseženega.

Zavedal se je, da je v takratnem vojaškem pomorstvu še vedno veljala sladka zapeljivost strategij upokojenega ameriškega kontraadmirala Alfreda Thayerja Mahana. Tako imenovani mahanizem je namreč slonel na podmeni, da imajo pomorske (vele)sile zaradi naglega premikanja in manevriranja bojnih enot neodpravlljivo prednost pred kopenskimi, zaradi česar si morejo v oboroženih spopadih z odločilno bitko čimprej zagotoviti jasno prevlado nad valujočimi morskimi prostranstvu, a kot je zaznal Bubnov, so se mahanistična načela pomorskega bojevanja na začetku 20. stoletja v praksi izkazala za neuporaben in presežen zmagovalni kuharski recept.

Bubnov je usodno zastarelost mahanizma izkušal v pomorskih operacijah na ožinah bolnega Bosporja med letoma 1915 in 1916, kamor je flota

imperija Romanovih po kušimskem debaklu preusmerila pozornost in kjer so se pričele brisati zaželene usode prebivalcev na kaotično (in) začasno upravljajočem ruskem ozemlju, zaradi neizvedenih strateških načrtov v operacijah pa je usodnejše vplivala tudi na biografskega portretiranja.

Grdina zaključuje, da Bubnov z vztrajanjem v novih domovi(na)h ni kazal distance ali celo odpora do rodne dežele, temveč zgolj realistično vednost o razmerah, v kakršnih se je tedaj moralo živeti, marsikatero hudo izkušnjo oziroma neprijetnost pa so mu z nesebičnim trudom in izkazano naklonjenostjo prihranili njegovi zvesti južnoslovanski učenci. Dodeljeno jugoslovansko državljanstvo (navkljub sporu Tito-Stalin) je upokojenemu kontraadmiralu najverjetneje rešilo življenje.

Grdinova biografija o Bubnovu dokazuje, da se skozi zgodovino s pogledom v vzvratno ogledalo navkljub pomanjkljivosti poprej neizdane zasebne spominske zapuščine uspe pluti med razmisleki in pretehtavanjem možno uresničljivega in (za) mišljenega.

Blaž Javornik

Ciril Cesar, umetnik na poti v svetlobo

Ciril Cesar: Pot v svetlobo. Velenje: Velenjska knjižna fundacija, 2018. 244 strani.

Mestna občina Velenje je ponosna na svojega občana, vsestranskega umetnika Cirila Cesarja. Mesto se ponaša z več njegovimi javno postavljenimi plastikami, v muzeju na gradu pa si je moč ogledati tudi stalno razstavo njegovih del. Ob 95-letnici so se mu poklonili še z monografijo, s katero želijo njegovo delo približati čim širšemu krogu ljudi.

Knjiga zajema več zapisov, med njimi je Cesarjev življenjepis izpod peresa Vlada Vrbiča. Ciril Cesar

